

Хойжу Седип

Би-Хем районун «Кызыл селитре» колхозунун хой каларчысы эш Седип 1948 чыда колхоз организастатынын тургустууганында өгөлөш хой каларчысында ажыдап турар. Мынаарта эш Седип 120 баш хойну күзөп алган. 7 чыда дургузунда 1012 баш чедир өскөн. Бу чылым 274 хойдан 279 хурганнары камгалап алган.

Каларчы эш Седип хойларын оларын чыдагы үзөринге хамаарыштыр таарыштыр салуп, оларын чөп ажылгап, ажалгап, азыралын эки таарыштырганнан баа чык санында чаш малды чидир чокка камгалап ап турарында колхозчу малынын баш санын бө хире көндүр өстүргөн. Ол чүгө малдын баш санын үзөдиринге сагым салып турар эвес, ан ош продукттуун белирине ууз күш кырып ажыдап турар.

Эрткен чылым хойларын семиртпеген эки болганында хой кызын хур алган. Хойун чыды кыргышкынын организастыг эрттирген, күсү агарлашкынын ба-

за-ла эки эрттирер деп эш Седип планнап турар. Ол каларган хойларын ам Көжөр хөлчө чайлаганды берген.

Каларчы эш Седип 1954 чыда 1372 күш-хүнүн ажылдаш 8232 килограмм тарааны, 4.8000 рубльди алган. Бодунун кызымаккай күш-ажылы-биле ажылдап алган акшаан-биле чурттага байдалын экижидип турар. Ош бажындыла чаа демир оруннар, даяраныр машина, сүт машиназы болгаш бажыч иштенин өскө-даа херекседери бар. Колхоз төвүндөн ырак чурттап турса-даа эш Седип амы үенин байдалында чыдым калбайн турар. «Шык», «Сталлический» солуннары чагыдып алган, солуннар дамчыштыр иштинки, даштыкынын байдалын өөренип ап турар.

Бу чыдын калат сезонунун үезинде оларларын ийн-үн катат өздөштүрүп турган хойларын бекке денге-шынары чедип аларын эш Седип хүлээнип алган.

О. САПЧАЙ.

Танда районун «Революциянын чалбыкы» колхозу бо чылым 2100 центнер мал чемин белеткээр. Сигенчилерин ортузунда агитас-массалыг ажыл эки тургустууган. Чурукта: бири хову бригаданын бригадари Е. Гуляев дүштеки чөм үезинде колхозчуларга беседа кылып олуруу. Фото Г. Сириотинни.

Чаъс-бораңныг үеде сиген ажаап алышыкынын болгаш чөмнер силостаарын канчаар организаастаарыл

Мал ажылынын продукттуун шынгыч бөдиринин чугула чүдүдеринин бирээни болза, малга быжык чөм суурун тургузары болуп деп СЭКП ТК-ның январь Пленуму айткан. Бу сорулганын шынтыгында экигине сигенин эки шынарыг ажаап алары болгаш мал чөмнерин чогуур үезинде силостаары дык ууз ужурудуз.

Чаъс-бораңныг хүнерде ажылды шын организастааска мал чөм белеткериинин ажылы сөксатынын, ажаап алышыкынын хуусааларын узамдыктарында чедирин турар болгаш белеткен турар сигенин шынарын баксырадып болур.

Мындыг чоруктан чайлаарга бир дуугарында-ла сиген кезишкенин, кургак болгаш сарастаарын дүредирин хандырап херек. Бу талазы-биле бүгү хөмчөгелер МТС-тер, колхозтар болгаш кезде ажал-агынын тускай эртемчилери амыр ужураут. Ону чоруларда МТС-те бар турар механизациянын бүгү чөмкерин сигенин кезип, бөдүл баа сарастаарына калбаа-биле ажылгаар берер.

Чаъдык МТС-тер бо чугула херекке эки сагым салбайн турар. Июль 10-да Кызыл-Мажалык МТС-те сиген кестерер 7 машиналарын 5-жи ажылдайып турар, Чадаана МТС-те 6, Шагаан-Арыгды—5, Тес-Хемде—14 машиналар сиген кезеринче амдыга чедир киритпешкен. Сигенин бөдөр, хөмчөгелер, сарастаар машиналарын ажылдатпайн турар ийкеп азы байгылган турар.

Чаъс-бораңныг хүнерде малга чөм белеткериинин ажылы үргүдүлээр төлөдө, сигенин кезип, сарастаар тургандыга сиз ажаап алышыкында бригадаларын чамдынын, азы шунтузун силос кылары-биле кезеринче шилчидер херек. Узуг эвес чаашкын силос салырына хөра чедирбес чугула чөм болза, ногаан сигенерин хөндөстөп, эки тын машиналар-биле, 5254 сиген кезер машиналар, 3328 молотилчалар-биле хандыртылар.

Колхозтарнын организас, ажал-агынын быжыгларында үндүртү хазырдады калып-даа шалтык болбозын дөш олча-ажык үндүрүн төлээр ужураут колхозтар саваарынын чингелде чуруму тургускан. Орудаларын азырындык болгаш ажылаарынын шынар байдалында хамаарыштыр колхозтарнын кирип ап турар агым-агы орудаларында олча-ажык үндүрүнү азы-бүрү хөмчөгелери доктаатынган, а чамдык орудалардан олча-ажык үндүрүн мырындай санавайн турар.

Күрүнеге мазамыла дуузар продукттарын киргенинен алдынган ахма туну, а ол шыкым ажылчын болгаш продукттууг маадарын саганында алган орудалар бир эвес ол түнери экижиге болгаш үрелди малды тын азырынга азы колдан малдарын өстүрер орудала-биле калып салышыкынарын санында киртингенде үндүртү оналда-акында хосталып турар.

Колхоз буртузунун өчкөттүг чыда бурдулга ажал-чорудугазынын түнелин көргүзүп турар колхозтарнын чыл өчкөдүгүнө үндөшпөш, сан органныр кезде ажал-агы артылдеринден олча-ажык үндүрүнүн санаашкынын чорудар. Сан органныр кезде буртузунун чыл өчкөдүгүн шын кылдыгынын документтууг хынаар. Ол хылаада чүгө колхоз буртузунун чогуур алдында орудаларында олча-ажык үндүрүн шын санаарын хандырып турар эвес, харын бургалтер үчүлүн экижидер, сая-хөо ажал-агынын шын организастаар, алыр өрелерин дарый неген азыр талазы-биле колхоз буртузунга практиктиг дуза көргүзөр сорулгазы.

Колхозтарын организас, ажал-агы талазы-биле быжыглар оларда күш-ажыкын сагыла-чурумун быжыктыра-рындап, колхозчулар доктаатынган күш-хүнүнүн минимум додуур болгаш азыр күтүсдеринден база узуу-биле хамаар-жыр. Байла-ла колхозчулары ууз кү-женишкын-биле ажал-хөреки бүдүрүп,

гаш кылдыр басып тургаш силостаары болур.

Чаашкыннар аас хүнер-биле солжуп турар болза, кезип алган сигенинни хөп-хөпнөргө чедир кургадырны организастаар. Кезип каан сигенин дүрген кургадып азыр дээр болза, аас хүнде ону андалар. Бир эвес кескен сигенин чаъс чөмө чышпыр шаап каан болза, ош кыларын, кургаг чөмө салыр. Сигенин кескен чөмөгө чыттыр агаарга ээзон үр кагыскаан соонда ооргалан бөдөр ужураут. Каан хүнерде кескен сигенин ооргалай болгон хөвөр кезжөкө чедир чыттыраш, ош бедидир хөмчөгелер. Бир эвес чаъс болур хире болза, кескен сигенин ол дөраан на хөмчөгөй салга чогуур.

Сигенин хөмчөгөй каарга ош шынарынын чидирин ош кескен чөмөгө азы ооргалай бөдүр каан хөвөр чыттырганындын эвеш болур. Сигенин хөмчөгөй каарында мурунда ооргалай бөдүр каан турунда чаашкын чаап кезде, сигенин чөмө чыттырбайн дөраан-на хөмчөгөй эки. Аас каан хүнерде ол хөмчөгөйни бускап, чедир кургадыр чугула. Өгө хөмчөгөй каан сигенин эки аас хүнде чыдып кургадыр чөмө ажаа ооргалай бөдүр каан сигенден дүрген кургаар.

Хөмчөгөй каан сигенин кургалдырны шын организастаар чугула. Бир эвес хөмчөгөй чаашкында тыгыжык, олурунтар болза, ош айырлар-биле агаар кырып турар кылдыр көдүргүлөө каар херек. Бир эвес чаашкын суу хөмчөгөй хөмө ап, азы өчкө алаачы ага берген болза, хөмчөгөй андарып, өске чаа чөмө хөмчөгөй салыр.

Эки аас хүнүнү шак буртузун халас эрттирбей хөмчөгөй чыдып кургадырны ажаап алыш, кезжөкө сигенит катеп хөмчөгөй херек. Бир эвес хөмчөгөй каан сизе чыска өткөн болза, хөмчөгөйни өде берген уштарып ап каапкан кургаг чөмөр сарастаар, ыназарга демги ап

каапкан өчкө сигенин кургатканынын соонда сарастаар.

Өткөн сигенин сарастаарынын эңне бөдүр болгаш негээрзон аргам болза, шалбаан азы терек, шын болгаш өскө-даа ыштарык будуктарын хөргөлөп тургаш сарастаары болур. Шык сигенин кыдынын 70—100 сантиметр кылдыр салгыла-ла калт буртузун аразынга шалбаанын азы будукту салыр. Мыначалдыр кылдырга сизге эки кургай бээр.

Шыгы ууз сигенин эки камгалап азыр дээр болза, ош дуузар херек. Сигенин дуузар каарга дүдүсө, дус сугга экилгендин дүдүк мөңгөлөрүнүн өдүн, хөмчөгөйни бөдүрбөс. Дузаашкынын мынчаар чорулар: сигенин кыдынын 50 сантиметр кылдыр салган ош кырын дургаар дусту дескилей чышп каар. Ош соонда база ийги калтып салган ош кырында дусту база-ла чажар болгаш сарастаар дөмөкчө чедир мыначалдыр калт-калт кылдыр салып дуузар чөмөр каар. Бир тонна сизге 4—5 килограмм дус негетинер.

Сиген ажаап алышыкынын-биле чөмгөлөп, малды чөм-биле хандыраарына силос белеткен ууз ужурудуз. Эки силос кылып азыр дээр болза, сигенин хөмчөгөйтөр, онгарга салында эки тыгый басып тургаш онгарын дүрген додулар ужураут. Силос тургуларын белеткериинин шынарына кичээниг салыр херек, онгарларын болгаш транслейдерин иштетип, дой-бетон, манжа-биле шаккан турар. Силос онгарларын ханалары калды база шалга ийлекчөк болур ужураут, силос онгарына дашкаарта шык кирбес болгаш иштинден шык үмөс болур ужураут. Бу болза, силосту дүрген салыр болгаш ош эки шынарыг кылып алырын хандыраар.

П. УШАКОВ.

областын кезде ажал-агы эргелелинин начальягынын орадакчызы.

Куш ажылыне кичээниг салыр

Куш ажылы ажал-агынын дык ажылы болгаш орудалыг адыры болур. Бистин областын колхозтарында болгаш шаа-коотарында азырал куштарын хөйү-биле өстүрүп болур бүгү артаар бар. Куш ажылы дүрген өстүрүне куштун инкубатор станциялары ууз рольдуг.

Тыва автономнуг областа 2 инкубатор станциялары ажылдап турар. Колхозтар чардынган керөөлөргө үндөшпөш дагаа чургаларын инкубатор станцияларында берген, часты берген дигр дагаа оолдарын ош ап турар.

1954 чыда Кызылдын инкубатор станциясы 115.000 дагаа чургаларын белеткээр тургаш, херек кырында 75.555 чургаларын белеткен, планын 65,7 хуу күтүсеткен. Ош чыдагааны болза, колхозтар болгаш сохкоотар керөө баугаар инкубатор станцияларга куш чургалар бээр хүлөөлөгөн күтүсөткөн болур. Дагаа оолдарын 65.000 чамалдырпын үндүр тургаш, 38.879-ту чамалдырпын үндүргөн, ош планы чүгө 59,8 хуу күтүсеткен.

Кызылдын инкубатор станциясы колхозтарга 26.421 баш, сохкоотарга 2.194 баш, ажалчынарга болгаш албан-хаакчыларга 10.263 баш дагаа оолдарын салган. Мындыг болза-даа инкубатор станциялардан алган дагаа оолдарын чамдык дөре колхозтар бөзип бурун камгалап, албайн барган. Чижээ, Би-Хем районун «Тиндегте» колхозу инкубатор станциялардан алган дагаа оолдарын 82 хуулу, «Искра»—66 хуулу, «Кызыл тараачын»—69 хуулу камгалап алган. Эң багай камгалап алган колхозтар болза, Узуг-Хем районун Ленин агыг колхозу 25 хуу, Киров агыг колхозу—46 хуу, Кызыл районун «Чербы» колхозу—54 хуу, «Бай-Булу» колхозу—59 хуу камгалап алган.

Азыраарына бөдөн кылдыр чамалдыр берген дагаа оолдарын менди камгалап албайн турарында кол чыдагааны болза, колхозтар баштаар чөмөр кыш оолдарын чымыр оран-сава-биле, чөмөр чөм-биле хандыраайн турарында. Оран-сава-биле хандыраа-даа, оозу тар, сыңгышса, бөт-боттарын баксылашп турар, ыназарга колхоз баштаар чөмөр ол чорукту өөренип көрбөй, куш оолдары азыралга өдүн турар деп тайкыдыраарын орадак-жип турары шын эвес. Куш ажылы өстүрүнеге областын кезде ажал-агы эргелелинен өгөлөш, райкусомнарга, МТС-тер директорларына, колхозтар баштаар чөмөргө чедир чугула сагым салбайн турар.

Ош хөргөчүн болза, колхозтарын күш фермаларында ажыдаар калыр негетин турарын барымдалаап Кызылдын инкубатор станциясы колхозтарын күш ажалчыларын 10 хонук семинарын эрттирер деп чарлаан, аны районларда чүгө 3-де кажи келген.

Кызылдын инкубатор станциясы 1955 чыда 109.000 дагаа чургаларын белеткээр, бу талазы-биле колхозтар болгаш сохкоотар-биле керөөлөрин чарган, 65800 кады дагаа оолдарын чамалдырпын үндүргөн колхозтарга, сохкоотарга, ажалчыларга болгаш албан-хаакчыларга садар сорулгазы салган.

А. БАЗЫР-ООЛ.

Кызылдын инкубатор-куш станциясы.

Ясли негетинип турар

Сүт-Хөл районун Калинин агыг колхозу куш-ажыл кылып шыдаар бүгү колхозчуларын бөдүрүгенин азын-бүрү айырларынын ажылында планнап каан. Мындыг болза-даа асли чогулдан дык хөй ие-колхозчулар бөдүрүгө ажылында киришпейн турарлар.

Колхоз баштаар чөмө кезде ажал-агынын кампанияларынын үезинде тур асли болгаш урулар шөлү организастаайн турар. Ам сизге кезидилгенин үезинде бичик уруларын колхозчулар бо чугула ажалга киришпейн, урулар азырап олурулар.

Колхозчу нелер колхоз бөдүрүгегине киржир дөш, моон сонгаар асли тургузарын, кампаниялар үезинде тур асли болгаш урулар шөлү организастаарын күзөп турарлар.

О. ДЕЛГЕР-ООЛ.

Школа септелгези

Барынг-Хөмчөгө районун Хөмчөгө чеди чыл школы (директору эш Лоп-сан-Индан) 1955—56 өөрелде чымынга белеткел ажылы эки чоруду турар. 17 чаа рамаларын, 10 сандайларын, 4 демир печкаларын кылан. Башкылар чурттаар 5 бажынын кырмазын кылан болгаш 4 печкаларын сөткөн. 720 кубометр олар мынты школа чымында дүжүрү алган.

М. ХЕМЕР-ООЛ.

„Шыннын“ материалдарынын изи-биле

„Кайып болчур“

Мындыг өгө-биле Чөк-Хөмчөгө районун «Кызыл тараачын» колхозунун дагазы эш Мамбетовтун артында хөргөчүн камчыгыл, колхозчуларын дорамчыл баш өгөлөн, өтпөп турарын шүгүмчүлөө материал бо чыдын июль 11-де үгөн № 117 (3311) «Шына» парамтыгын.

Ук материалдын иш-биле колхозка реплика чорударга айткан фактылар шын болган. Колхозтун өчкүлүн камчыгыл, колхозчуларын дорамчыл турган Мамбетов ханысагыла көргүзө-биле репликанын материалын прокуратурага кирген деп, областын кезде ажал-агы эргелели редакцияга динваткан.

В. ЦЫПКИН.

Колхозтарын организас, ажал-агы талазы-биле улам ықай быжыглар дээш

Коммунист партия болгаш Совет чазак бистиг областын анык колхозтарын организас, ажал-агы талазы-биле быжыглары дөш оларга бүгү хөмчөгөлөр-биле дузалачынын көргүзүп турар. Колхозтарын быжыг сая-хөо суурун тургузарына, кезде ажал-агы бөдүрүгегинге муракчы техниканы негээриниче, көшкүн араг ажал-агыларын колхозчу сүзүрүг амыдыралга шилчидип киреринче болгаш кезде ажал-агынын ажал-ишчилеринин материалдык чагай амыдыралын бөдиринче угланган дык хөй хөмчөгөлөр чорутууган.

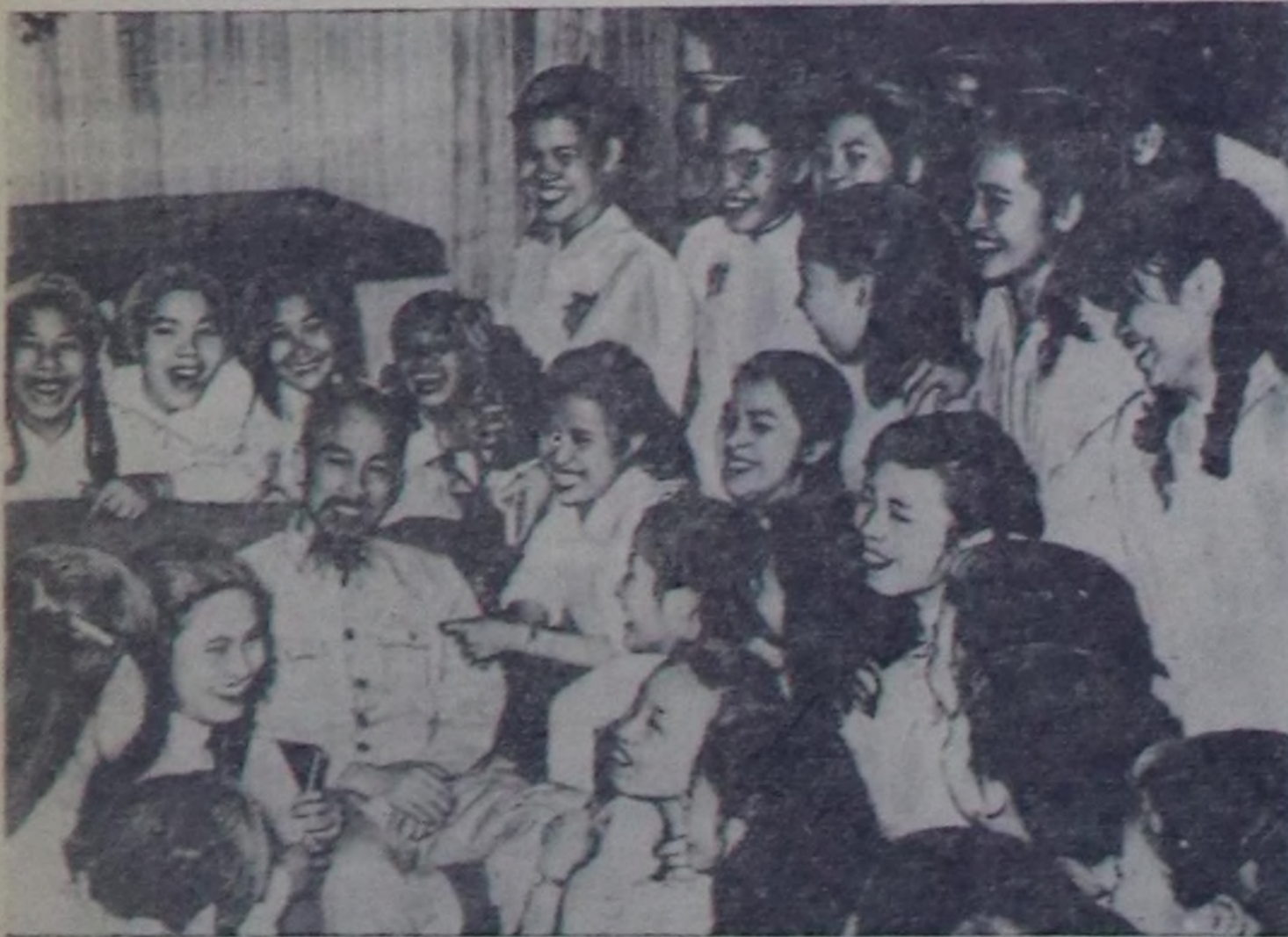
Колхозтар өсөлүг чыларда организас, ажал-агы талазы-биле өскөү быжыкка болгаш кезде ажал-агынын бөдүрүгөчүлүгүн бөдир талазы-биле чөмчөгөлөрүн чөдөн алган. Тарылга шөлү калбарган, колхозчу ховуларын дүжүтүү бөдөр, нитинин малынын баш саны өскөн, ош продукттуу көндүр. Кезде ажал-агы артылынын Уставында көрдүнгенин баугаар колхозтарда бүгү натуралдыг фонду тургустууган, колхозчуларын күш-хүнүгө ээзон бөдик натура төдөдирин бердирип турар.

Колхозтарын организас, ажал-агы талазы-биле быжыглары дөш таарымчалык байдалы тургузарына олардан үндүрүг төдөдиринин талазы-биле колхозчу болгаш колхозчуларга көргөскөн чингелдер чугула ужурудузы болган. Ош чингелдер болза, Совет Тыванын кезде ажал-агынын ажал-ишчилеринин дугайында партиянын болгаш чазактын сагым салышыкынын тодаргай илөрөшкени болур. Колхозчуларын көшкүн амыдыралдан сурурач амыдыраче шилчидер бистиг областын колхозтарын ажал-ажык үндүрүгенин хостар дугайында Совет чазак тускай доктаалды үндүр. 1951—1954 чыларда колхозтар

олча-ажык үндүрүгүндө 7 миллион 985 миң, бө чыдын үш миллион рубльди чингелдерин алган. Чингелдер болганынын түнелинде колхозтарга дык хөй ажал-хөргөй орулга кылдыр артакан. Ол болза, кезде ажал-агы артылдеринин сая-хөо ажал-агынын бөдүрүгөчүлүгүн оларнын сая-хөо суурун быжыгларынга ууз рольдуг болган.

Колхозтарын олча-ажык үндүрүгүнүн төдөдиринден хосталынын түнелинде оларын эргеленде артакан ажал-хөргөйнин колхозтар ажылаар дугайында бөтүг чүдү чазактын доктаалында айттынган. Нитинин ажал-агыларын өдүргөдөшүн үндөшпөш болза, оларнын хуваашпас фондулары болур. Нитинин хуваашпас фондуларын чыдамын колхозтарын материал-техниктиг суурун кабартып, бөдүрүгегини кол чөмчөгөлөрдө-биле ажыгыч болгаш продукттууг малдын, бөдүрүгө оран-суураарынын, кезде ажал-агы машиналарынын болгаш чөмчөгөлөрүн, транспорт хөргөчөрдө-биле, ош-даа өскөдөн калбарган дагы бөдүрүгегин хандырып турар. Хуваашпас фондулар болза, социал-культура хөмчөгөлөр боттандырында чугула үндөшпөш болур.

Хуваашпас фондуларын хөмчөгөлөр көндүрүг сорулга-биле олча-ажык үндүрүгүнүн төдөдиринден колхозтар буртузунга азы чамдык кезиптеп хосталып, чингелде чурумунга кирген үндүрүгүнүнүн 50 хууу колхозтарын хуваашпас фондуларын шилчидип кирип турар. Олча-ажык үндүрүгүнүн талазы-биле чингел чөмчөгөлөрүнүн түнелинде өрткөн дөрт чыдын дүргүдүгө хуваашпас фондуларга шилчидиптеп ашманч түнү 3 миллион 993 миң рубль болган. Дөрт чыдын дүргүдүгө колхозтар бирээни ийн чартык тоннаны чүктээр 211 авто-

Вьетнамның Демократтыг Республикасы. Президент Хо Ши Миннің 65 хар хараанын холбаштыр адаа келген школячларнын аразында Хо Ши Миннин олурары.

Фото Чан Чи-шенъини.

(Синхуа агенттелин).

Дөрт күрүнелерин чазактар баштыңарының чөвүлел хуралының ажыттынганы

ЖЕНЕВА. июль 18-те Ортаақы Европаның шагын бугаар артынның 10 шах турда (Москвагы-биле 12 шахта) Нацйалар ордузунуң Чөвүлелинң залына дөрт уаг күрүнелерин чазактар баштыңарының чөвүлел хуралы ажыттынган.

Чөвүлел хуралдың стодун долгадыр олуттары ССРЭ-нин төлөөлериин баштыңы Н. А. Бугагани, төлөөлериин кежигүнери Н. С. Хрущев, В. М. Молотов, Г. Б. Жуков болгаш А. А. Громыко олар эзелбеге.

АКШ-тың талазында чөвүлел хуралың ажылыңа Д. Эйзенхауэр, Д. Даллес, Леймер-Макартур, Ч. Болен болгаш өскөкөрдө киржиң турар.

Англияның талазында чөвүлел хуралда А. Иден, Г. Макмиллан, Кирпартриг болгаш он-даа өскөкөр олуржуп турар.

Францияның талазында чөвүлел хуралда Э. Фор, А. Пина, Ж. Жюкс болгаш өскөкөрдө киржиң турар.

Чөвүлел хурал эгелээринң мурнуу зарында ол өрөкчө үр өвөс үе иштинде парламаның төлөөлөкчлерин киржин.

Бирги хуралды АКШ-тың президентизи Д. Эйзенхауэр ажыткан.

(СЭТА).

Дөрт күрүнелерин чазактар баштыңарының Женева чөвүлел хуралында

ЖЕНЕВА. (СЭТА-нын тускай корр.). Дөрт уаг күрүнелерин чазактар баштыңарының чөвүлел хуралының июль 18-те хуралында Д. Эйзенхауэр болгаш Э. Фор олар чүве чугаалааннар.

ЖЕНЕВА. (СЭТА-нын тускай корр.). Дөрт күрүнелерин чазактар баштыңарының чөвүлел хуралының хундусу хуралыңа Англияның премьер-министри А. Иден болгаш совет төлөөлериин баштыңы ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинң даргазы Н. А. Бугагани олар чүве чугаалааннар.

Даразындагы хуралы ол-ла хүнүң 15 шахта болган.

Совет төлөөлериин алдары дээш Францияның Министрлер Чөвүлелинң даргазы Э. Форга болган дүштеки шайлалга

ЖЕНЕВА. июль 17-де. (СЭТА-нын тускай корр.). Францияның Министрлер Чөвүлелинң даргазы Э. Фор дөрт уаг күрүнелерин чазактар баштыңарының чөвүлел хуралында барган Совет чазак төлөөлериин алдары дээш дүштеки шайлалганы июль 17-де тургускан.

Совет төлөөлериин баштыңы, Н. С. Хрущев, В. М. Молотов, Г. Б. Жуков, а ол ышкаш ССРЭ-нин Францияда элчини С. А. Виноградов олар олуршканнар.

Францияның талазында дүштеки шайлалга А. Пина, А. Берар, Ж. Дюамель, Ж. Ирису, Ж. Жюкс олар олуршкан.

(СЭТА).

Индий чазактын хуралыңа Нерунуң медеглели

ДЕЛИ. июль 15-те индий чазактын хуралы болган, анда премьер-министр Неру Совет Эвилелинге болгаш Европаның өскө-даа чурттарыңа болдуңч чоразаның дугайында дыңдадыр кылган.

Ол медеглелдерни ам бүгү делегейде тайбың дөш хайгаратынын турар күзөлдөң илөрөшканы кылдыр ол айтыкан. Совет экономикаың тургузуу-биле таныжарыңа шаг-үе чедишпеди, ыңчалажок эконо-мика талазы-биле Совет Эвилелинни чеди алышканын мени кайтаткан деп Неру медеглээн.

Бодунуң даргалап турары Национал план комиссиязының хуралыңа оң мур-нуу чарында Неру плеткед кылган деп «Индустал стандар» солун дыңдагач. Ылаңкы Совет Эвилелинде кайтамчык уаг тудушкуну болгаш беш чыл план-ныга хамаарыштыр бо чылдың планын күүсөдир дөш Совет Эвилелинде салып турар уаг кичөөнгейи ол озаадап медеглээн.

(СЭТА).

Индия болгаш Пакистанның үнелиг культура чүүлдерин дедир эгидеринден Англия ойталап турар

ДЕЛИ. «Индиян оффис лаборери» деп библиотеканың дугайында Индияның болгаш Англияның чазактарының аразында маргылажык шыгыгы кичөөнгейи Индияның хей-нигитин салып турар деп индий парламта дыңдагач. Индияның болгаш Пакистанның төөгүзүнү дугайында, а ол ышкаш Индияның уран-чүдүзүнү база культуразының чугула чүүлдерин бо-дунга шыгжап чогуур ол библиотеканы

шаанда Англияже үндүр өөртү берген турган, ам ону Индияга болгаш Пакистанга дедир эгидеринден англи чазак ойталап турар.

«Индустал тайме» солунуң бижиң турары болза, ол библиотекка Индияны болгаш Пакистанны болуп турарының дугайында маргылажык чогуу чогуу барылаалар Индияның чазакта бол.

(СЭТА).

Индияда үрлөөшкнн

ЛОНДОН. Рейтер агенттелинң корреспондентизиң Патна хоорайдан дамчыды турары болза, Коси хеминң (Бахун штаттың соңу талазында) үрлөп дажаанын түндөйлөң 300 хире суурларын сүг шыа алы берген. Оон ишай Кампа болгаш Балап хеминерин үрлөөшкннн уламандан Дарбханга хоорайнын районунда 250 суурларын сүг база алган.

баханга болгаш Сахарса районнарында чүс-чүс муң елжилер үрлөөшкннен кога-рылга таварышкан.

Корреспондентиниң айтып турары болза, Бихаруң соңу талазында хем-нериниң суурлары кончуг дүргөн уталып чыгар.

(СЭТА).

Совет көдээ ажил-агый төлөөлериин Нью-Йоркта чеде бергени

НЬЮ-ЙОРК. ССРЭ-нин Көдээ ажил-агый министриниң бирги ораакчызы В. Мацкевичинге баштаган ССРЭ-нин көдээ ажил-агый төлөөлери июль 16-да Нью-Йоркта чеде берген.

Совет төлөөлериин аэродромга АКШ-тын чер ажилынын министриниң дузалакчызы Эрл Бутц, АКШ-тың чер ажилының министриниң совет көдээ ажил-агый төлөөлериин уткуп алыр талазы-биле төлөөлөкчии доктор Стром, ССРЭ-нин АКШ-та элчин чериниң болгаш ССРЭ-нин КНО чанында төлөө чериниң харысалганың ажилдакчылары, америк болгаш даштык парламаның төлөөлөкчилери тутсаң.

АКШ-тын чер ажилының министр-иниң дузалакчызы Бутц совет көдээ ажил-агый төлөөлериин байыр чедирбешаан, медеглээн: «Бистиң америк көдээ ажил-агый системаны өөрөшн көөрү-биле силер-ниң келгениңерге америк улус ханып турар. Силерниң бис-биле адды медеглэд кады турарыңарга бис ийи-биле байыр-лап турар бис. Силерниң мааза келгени-ңер чогулчаның-даа, өөрдөлгөң-даа бо-лурине бүгү күшү салыр бис. Кайы-кайымы эки билчирин бистиң ийи чуртта-рымыстың чаалай чоруунга ажыктыг бо-лур деп быжым-биле санап турар бис».

Совет көдээ ажил-агый төлөөлериин баштыңы В. Мацкевичиниң харың өзүңге медеглээн: «Дөстөр Бутц, дөргилер!

Мен болгаш мөөң өөрүм америк черге бисти бо хире ийи-биле уткуп алган сил-лерге байыр чедирер уаг өөрүшкүгү бо-лур тур бис. АКШ-тын көдээ ажил-агый-биле шуут таныжын алыр-биле бо чорушкуну уаг кедүрүшкүн-биле болгаш соңуурга-биле кылгып тур бис. Америк көдээ ажил-агый төлөөлери Совет Эвилелинге баргаш база-ла хей солун чүүлдерин көөр деп идеген турар бис, оларнын Москваже чорурунун дугайын чаа дыңдадымыс. Ол төлөөлериин көөр-үн күзөөн бүгү чүүлдерин бастың көдээ ажил-агый ажилдакчыларымыс болгаш колхозчуларымыс көргүзөр болгаш оларны ийи-биле уткуп алыр.

Мен бо таварылганы ажыглааш, ССРЭ биле АКШ-тын аразыга көдээ ажил-агый төлөөлериин солужар чорукту организаастар инициативаны үндүргөн «Де-Мойнс реджистер» солунга өөрүң чети-ришкнниң илерднеспөт түр мен. Чер ажилынын министрствозунун, күрүнө департаментиниң болгаш америк хей-нигитиниң деткөөни ол үнелиг инициатива-ны Совет Эвилелинни көдээ ажил-агый-ның ажилдакчылары ийи-биле утку-уп хүдөөн алган. Ол инициативанын совет хей-ниги база улау-биле со-нуурган, чүдүгү деп көргөн. Төлөөлериин бо солжугаам бистиң чурттарымыстың кайызыңа-даа ажыктыг болуп, бистиң уаг чурттарымыстың аразыга көдээ ажил-агый талазы-биле дуржулганы кал-баа-биле үргүлчү солужарынын эгең бо-лур дээрине идегелди илердирин чөл-шөпөр көрүрөң».

Июль 17-де совет көдээ ажил-агый төлөөлери Айова штаттың найысалы — Де-Мойн хоорайже укуп чоруккан.

(СЭТА).

Кыдатта хуу бүдүрүлгелерин чартынып турары

ПЕКИН. Синхуа агенттелинниң корреспондентизиң Шанхайдан дамчыды турары болза, статистиканың сөөлү сана-рындаан алырга Шанхайда 235 хуу бүдү-рүлгөлөр сөөлү үдө күрүнениң болгаш

хууның кылдыр чартындыр тургусту-ган. Оларнын бугурун турары продукция-зынын барык дөрттүң үш кезин хоорай-ның хуу үлгүнүрүвү боуп турар.

(СЭТА).

Барын Герман чазаның ийи министрлериниң албанындан дүшкени

БЕРЛИН. ДНА агенттелинниң медеглел-ни барымдалаш, АДН агенттелинниң дыңдадып турары болза, бөрн чазактың министрлери «Нигити-герман нигитиле-нин» удуругчулары Оберлендер болгаш Брафт олар албанындан дүшкенин меде-глээнер.

Анда хамаарыштыр ДНА агенттелинниң медеглэни болза, Оберлендерин болгаш Брафтын ол шитири нигити-герман нигитиле-нде иштиги политиктиг демисел-диң чидигленини дугайын херечилеп турар.

Ол партианың иштиги политиктиг кел-ек бөлүдүрөшкнненин аразында демисел ол партианын тургуштуганынын соонда доран эгелөөн. Барын Германияны каттап чеспелээрине болгаш ону чангыс таланың шериг эвилелдеринге

киририңче угаандыр Аденauerниң чору-дуг турар политиканын Оберлендер бол-гаш Брафт оларнын чугаа чокка деткин турарыңа хөөн чок чорукту ол парти-аның кежигүннениң хей кезин илер-диши турар.

Кайы-бир болдунар хемчегдер-биле Аденauerниң политиканын удураанып, улустар аразынын дүштүктүгү чорууп кошокадырын болгаш Германияны каттап кыттыштарынын деткириин политик-аны камгалап турар политиктиг күштер нигити-герман блоктун иштиги быжыг турушту эзелп турар.

Албанындан дүшкөн дугайында Обер-лендерин болгаш Брафтын медеглэ кылган чоруу Барын Германиянын чазанда кри-зистин чаа херечилеп болуп турар.

(СЭТА).

Протекторат Аденде дүшкүүрлүг байдал

БЕПРУГ. Англи эрге-чагыргаларың колониалдыг политиканың түңнелинде хөдөлгөн үгөн араб аймактарың тура-халымыккы англи протекторат Аденде ийи медеглэе үргүлчүлөп турар.

Араби чартык ортулуутун ол кезөөнөн алдын-ган медеглериин айтып турары болза, амгы үдө араб аймактар-биле англи шериглериниң аразында бодурут дайын чору-дугалары калбарган.

Кадың-жошун демиселдиң түңнелинде болган хей чидиргелер кошкак чеспелен-ген чүгө араб аймактарда бар өвөс, хар-ны элөөн хей чидиргелер англи шериг-лерге база бар. Чүгө Калхат районунга берин арабтарын бугаа элөөннүн түң-нелинде англи шериглериниң иштинден 73 кижи өлүрткөн болгаш дык хей кижжи туттурган деп парламта дыңдадып турар.

Тура-халымыккы кылган аймактар Рас-Сахан районунга англи гарнизон шеригни бугаа элөөн 150 англи солдаттары болгаш офицерлери тудуш алган. Англи эрге-чагыргалар кадым-кажы хемчегдер-

ни аш чорутса-даа протекторат Аденде дайын чорудугалары уламчылап турар.

Боттарынын ийи бир күштери-биле тура-халымыккы англи чаннар басып шыдавыс кылдыр байдал ыңчаар шың-гыраан.

Меде алыр бөлүктөрдө бидингени бо-ла, Аденде боттарының шериглери бис-жылгаар дөш англи командылаа чери Суэц зоназында курал чөриң шеригле-рин, уаг бөүк бомболеттары, оларнын иштиги элөөн каш реактивтиг самолет-тарыны мызаар кончуг дүргөн октаан.

«Араби чартык ортулуутун мурнуу талазында нефтиниң чыдын биши алгаш» ол районун кынадазын бодунуң холу-га тудар сорулга-биле англи эрге-чагыр-галар бүгү-ле хемчеглери аш чорудуп турар деп Меменин херектеринге Египет-те бузуретирген кижизи Исмаил Джарра-фи Каир парламанын төлөөлөкчлериңге медеглээн.

(СЭТА).

Чуртпун иштинде америк шериг базаларының туруп турарыңа япон улус удуранып турар

ПЕКИН. Токниодан алдынган медег-лериң бугаар алырга, америк шериг базаларынын туруп турарыңа удуур япон улус-туң демисел дык калбарган, оон түң-нелинде ол базаларының дугайында айтыры-нын парламентаге чугаалажыр ужурга таварышкан.

Устук болгаш адакы палаталарын анык-бүрү комиссияларының ху-ралдарыңа Японияга америк шериг базаларынын калбарып деп турары-биле хол-башкан айтырыгыңа чугаалашкан. Америк шериг базаларының чогуунда турар Тацикава, Бисараду, Бомоки, Ниграта, Итами, Итадуки болгаш өскө-даа район-нарын чурттакчыларының төлөөлөк-чилери комиссияларының хуралдарыңа чүве чугаалааннар. Чурттуң иштинге амер-ик шериг базаларынын калбарып чорукса удуранымыккыны олар чангыс үн-биле медеглээнер.

Сингава хоорайнын (Токно чогуунда) чурттакчызы Бухой Хиранин кудуку палатаның даштыкы херектер талазы-биле комиссиязының хуралыңа медеглээн

(СЭТА).

Чурт Бүгү-эвилелдин күш-культуржу хүнүн демдеглээн

Москвага болган спортчу улуг байырлаа

Июль 17-де он-он муң көрүкчүдөр «Динамо» стадионун индирлериңиң дола берген. Индирлерде даштыкы алчылар, Кыдат Улус Республикаынын, Вьетнамның Демократтыг Республикаынын, Герман Демократтыг Республикаынын, Моол Арат Республикаынын, Румын Улус Республикаынын спортсменлери.

Байырлаадың программазы кадык болгаш анык-бүрү. Күш-культура-ның байырыг парады эгелээн. Спорт-меннер чарын оруунга чыксаалыкпа-нар. Оларнын анык-бүрү өнөрлөг көс-томнери болгаш спортчу туктары өнөр-ниң кайтамчыктыг каттыжымыккыны-рын кылтып турган.

Спортчу нигитилелдерин төлөөлөкч-лери—олдар болган кыстар чоруп ор-ганнар.

Байырлаадың спортчу кезе гимнасти-каның массалык көргүзүлгери көргү-зүр-биле эгелээн. «Ызыл тук» деп ниги-тилелдин чүс-чүс анык күш-культу-ру кыстары суза шимчөөшкннери кылганнар. «Күш-кураавыры» деп ниги-тилелдин спортсменнери дэрбөвөт бол-ган жожаалар-биле шимчөөшкнн көргү-көпнер.

Чурттуң өң эки гимнастлары шөлдө. Спорттун адаралыг мастери Н. Бочаров

(СЭТА).

БҮГҮ-ЭВИЛЕЛДИҢ КҮШ-КУЛЬТУРЖУ ХҮНҮН КЫЗЫЛГА-ЭРТТИРГЕНИ

Эрткен дыштаныр хүнде Ызыл хоорай-нын ажыкы чонлары Күш-культура-нун хүнүн байырладын-биле медеглеп эр-тирген. Хоорайның Совет Тыванын беш чыл өө аттыг стадионуңа, Гастело аттыг дыштанылга болгаш культура паркына болгаш спортчу шөлдөргө спортчуң массалык хемчеглери болган.

Совет Тыванын беш чыл өө аттыг стадионга хоорайның спартакиадазы бол-ган. Анаа болган 100 метрге хөрөжөнн-рин чарыжыңа «Буревестник» команда-зының спортчузу Дусенко бирги черин ал-ган. Оон шагы—13,4 секунда. Ол—хоорай-нын чаа рекорду! Ол дистанцияга оол-дардан эң кижи түңнелди ол-ла нигитилел-дин төлөөлөкчизи Безворнин алган. Оон шагы—11,9 секунда болган.

Ядро илериң маргылаазыңа Кореш-ников («Буревестник») бирги черин алган. Оолдарын 4X100 метрге эстафета чарыжыңа «Динамо» коман-дазы бирги черин чаалап алган. Хө-рөжөнненин узуун хаалымының тал-лазы-биле маргылаазыңа бирги черин Маслова («Буревестник») алган. Ол 4 метр 50 сантиметрин халаан. Оолдардан Груди-нин («Динамо») —5 метр 50 сантиметрин халааш, бирги черин алган.

Боодалга шөлдөң ДОСААФ-тың өге ор-ганизацияларынын 8 командалары мар-гышканнар. Анаа бирги черин механизация

училищениң командалы алган. Ол коман-да 400 садың 382 садың аткан. Ийги нерин областрөвөстүң бирги командалы, үшкү черин областын совпартиколанын командалы алган.

Ол хүн эштириң болгаш хол бөмбү-нүң талазы-биле соғун маргылаалар бол-ган.

Баг кагарының талазы-биле маргылаа-га хоорайнын эң шилдик сес спортсмен-нери киршиен. Анаа Ызыл-дың принс эргелелинде Иванов бирги чер-ин алган. Ийги черин динамочу Петров, үшкү черин—Миончиский (областык ном түлдүр чери) алган.

Парктын стадионуңа болган 32 мегелер киршиен национал хүреш хей-нигитиниң кичөөнгейи хаара туткан. Ол хүрешке Бумак («Буревестник») шүлдөн болган Намчылов («Динамо») үзүрүшкөн.

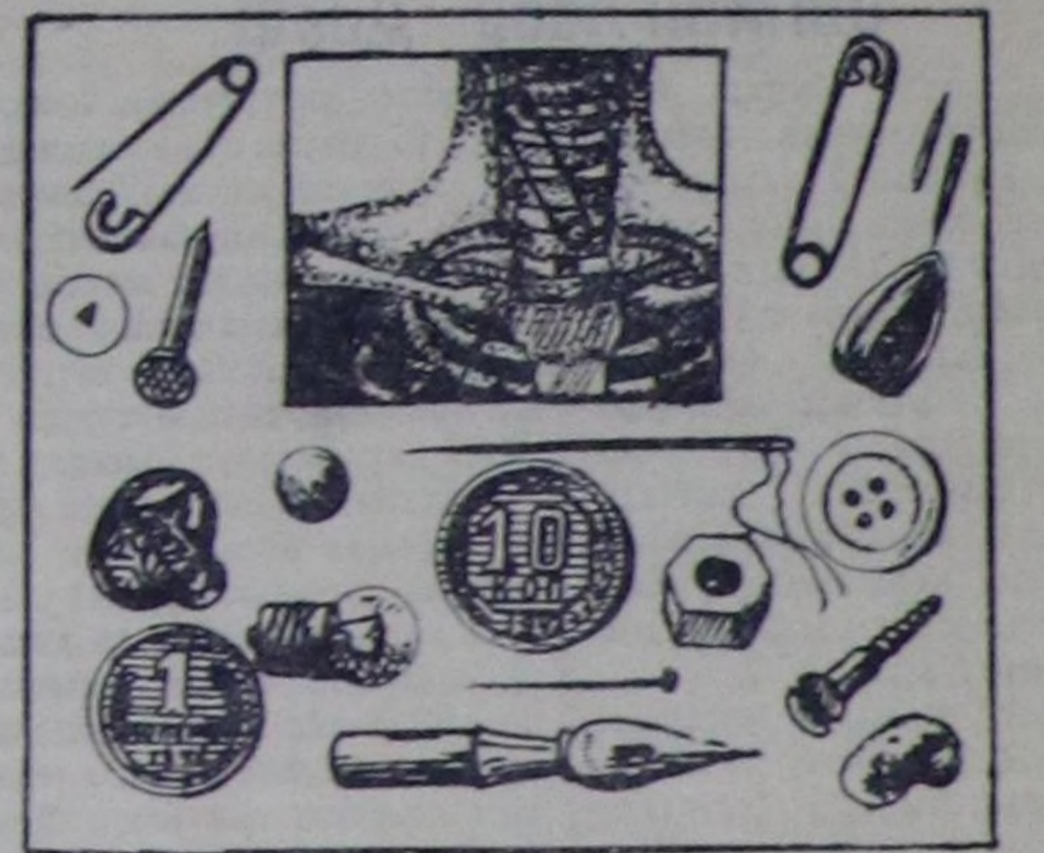
Бультура болгаш дыштанылга паркы-ның Ногаан театрыга бот-тымыгың уран-чүүлдер бөлгүмненин өөн көр-гүдүлери болган, таңды шөлдөгү болгаш өскө-даа черлерге ажыкы чоннарың мас-салык хөлгөшкннери болган.

Бүгү-эвилелдин күш-культура-нун хүнүн аадар болдурун ажыкы чоннарың мас-салыг сөлгүдөшкннери орайга чедир үргүлчүлөөн.

Редаторнун ораакчызы Т. С. ТАЛГАНЧИН

Айыылдыг „ойнаарктар“

Улуг-биче өөктер, кызар өөктер, саазы кызар демпрлер, демпр-үжүктөр бажы, бичи калаглар, сымрткымы бажы, көпөктер болгаш он-даа өскө бичи херекселдер аймаан бичи урууларын «ойнаар» чүүлдери деп санап болбас.

Чурукта оларнын хевири мндыг-ла коргунчуг өвөс көстүр. Ыңчалажок, медицинаны практиканын алгаш көөрге ол чүүлдер чамдыкты бичи уруу-ларга өң-не айымалы боду бергилең тургулаар. Бир хөрөжөн кижжи бичи уруун ыгладыр көлүрүп алган көртканы хөлчөк эмчиге чүгүрүп келген. Ол бичи уруу ишти деп каттың өөктери-биле ойлап турган оларнын бирезин ку-лак үдүңге киршикеш, ону уштуп чадай бергени ол чүвө-дир. Бичи уруугуң кулааны үдүн эмчи көргөн соонда каттың ол бөрөк сөөгүн уштуп каалкан. Ол бичи уруу-даа, оон авазы-да ам оожуруаннар. Чамдыкты мндыг таварыла-лар өзөк када коргукта он-биле кызыгаарлаткыңай турар. Бичи уруулар кадым бир бичи херекселдери тып алгаш ойлап турган үзениле оларнын кайы бирезин билбей боовазыңче ажырыштар таварыгалар тургулаар. Бир өвөс мндыг херексел чидиг бис чок болза, ону белени-биле уштуп каавы-лып боур. Ыңчалажок, ону тыныш оруунче ажырыштар болза, бичи уруу-ларын тыныш дугай берип боур. Ындыг бичи херекселдер уруу-ларын тыныш оруун дуй чыдыкпаңа ону уштуру кончуг берге боур, мычан дүргөн кезер операция кылур ужурга таваржыр апар. Бичи мндыг херексел чүүлдерин бичи урууларга тугуш болбас, чүгө дээрсе ол чүүлдер бичи уруу-ларга кончуг айныдып.

ТЫВА ОБЛАСТЫҢ САНИТАР ЧЫРЫДЫШКЫН БАЖЫНЫ.